

СОЦИОЛОГИЈА (средња школа)

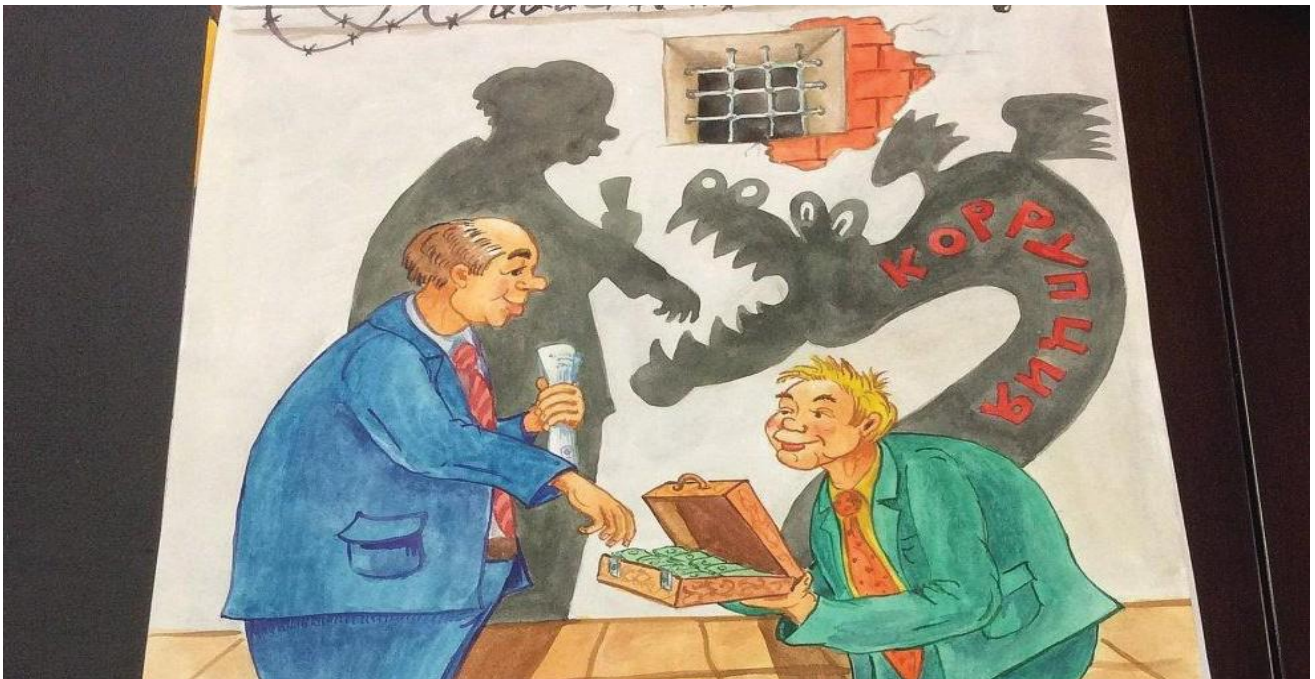
Тематика корупције, иако се може повезати са многим предметима, ипак највише припада социологији као науци која проучава друштво, друштвене односе, групе, институције и понашање људи у друштвеном контексту. У великој мери се ослања на сазнања психологије, посебно социјалне, јер групе и друштво чине појединци. Предност предмета Социологија у средњој школи је што се изучава у завршном разреду, када су ученици зрелији и са богатијим животним искуством, што омогућава да се друштвени феномени детаљније проучавају. Међутим, иако је то тачно, образовноваспитни рад на ову тему не може се ослонити само на овај предмет, већ мора започети много раније, коришћењем међупредметног и спиралног приступа да би се у оквиру социологије заокружио.

Као и код психологије, и овде циљ предмета указује на то колико се рад на корупцији природно уклапа у програм предмета Социологија. Циљ учења је да кроз овладавање основним социолошким појмовима, теоријама, концептима и принципима оспособи ученике да разумеју сложеност и разноврсност функционисања друштва на локалном и глобалном нивоу, факторе који делују у друштву и њихову међузависност ради развијања знања, вештина и ставова неопходних за одговорно и успешно учешће у друштвеном животу, критичко и конструктивно промишљање о односу појединца, институција и друштва, о проблемима савременог глобалног и српског друштва, начинима на који они настају и како се могу решавати. У складу са овим циљем корупцију у оквиру предмета Социологија треба посматрати као друштвену девијацију и повезати је са моћи, политиком, друштвеним институцијама.

Кроз примере наставник може ученицима приближити коруптивне радње у различитим аспектима друштва и повезати са садржајем предмета као што су: норме и вредности; обичај, морал и право; друштвене улоге и положај; бирократске организације; друштвене институције; друштвена неједнакост; појам рада; новац; тржиште; политика; моћ, власт, држава; обележја правне државе и владавине права; девијантност друштва.

За рад на корупцији треба избегавати класична предавања и испитивања и више користити студије случаја, анализу текста, дискусије, критичко промишљање и сл., на основу чега ученици сами могу изводити закључке о природи те појаве, њеним узроцима и начинима борбе. Као помоћ наводимо неколико могућих питања за разговор са ученицима на ову тему: Да ли је корупција последица сиромаштва или културе? Да ли се корупција може оправдати? Да ли бисмо сви чинили коруптивне радње кад бисмо знали да нас нико неће открити? Да ли људи бирају да буду корумпирани или их систем тера на то? Да ли медији могу бити оружје у борби против корупције? Да ли је особа која не даје мито у корумпираном друштву

глупа или храбра? Да ли политичари служе народу или себи? Корупција у свету и Србији – сличности и разлике? Да ли млади имају снаге да се супротставе корупцији или ће се уклопити у лошу праксу? Да ли и како религије третирају корупцију?

При избору примера корупције из различитих области живота једне заједнице наставник ће бирати оне који су или распрострањени, или ученицима блиски, или скривени итд., наравно имајући у виду њихов узраст и животно искуство. На пример, то могу бити примери из области здравства, економије, саобраћаја итд. У њиховој обради добро је држати се неколико корака како би ученици стекли заокружену слику о коруптивној радњи. Ти кораци могу бити: одређивање шта је у том примеру проблем, да ли ту има корупције и ако је има, која коруптивна радња је у питању; идентификовање учесника коруптивне радње; промишљање о узроцима таквог понашања; предвиђање могућих последица; дискусија о могућим начинима реаговања појединаца и институција и шта треба радити да се такве појаве предупреду.

Имајући у виду узраст ученика (18 година, неки од њих су већ стекли возачку дозволу или раде на томе), као прикладан пример може се навести корупција у саобраћају и њене последице по безбедност саобраћаја. То је посебно прикладно ако се има у виду да млади више страдају од саобраћаја него од болести. Од ученика се може тражити да наведу шта мисле које се све врсте коруптивних радњи могу појавити у саобраћају. Циљ је да се дође до тога да их има више, али да су најчешће: давање мита полицајцу како би се избегла казна; куповина возачке дозволе без полагања возачког испита; нелегално издавање саобраћајних

дозвола или регистрације возила; коришћење „везе” за избегавање техничког прегледа; добијање здравственог уверења за вожњу без одласка код лекара. Следећи корак могао би бити разговор о узроцима таквог понашања (ниске плате запослених у аутошколама, на техничком прегледу, у саобраћајној полицији; ниска свест грађана о законитости и безбедности; дуготрајне и компликоване процедуре нпр. при регистрацији; недостатак контроле и санкција; друштвена толеранција на корупцију). Рад се заокружава разговором о последицама коруптивних радњи у саобраћају које могу бити друштвене, безбедносне и економске. Друштвене су: губитак поверења у институције (полицију, медицину рада, техничке прегледе, аутошколе); неједнакост међу грађанима; нормализација неетичког понашања. Безбедносне последице су: возачи без знања и вештина учествују у саобраћају; на улицама су неисправна возила; већи број саобраћајних незгода. Економске последице су: смањен прилив новца у државни буџет; трошкови за санацију последица саобраћајних незгода, лечење повређених; нелојална конкуренција у превозу и транспорту. И на крају, ученицима се могу поставити следећа питања: Да ли познајете неки случај корупције у саобраћају у свом окружењу? Шта бисте урадили када би вам саобраћајни полицајац тражио мито да не пише казну за прекорачење брзине? Да ли размишљате да поред вас у саобраћају може бити особа која је купила возачку дозволу и да ли вас то плаши? Шта мислите о томе да ли је могуће искоренити корупцију у саобраћају и како?